

Karcinom prsu je nejčastějším zhoubným onemocněním žen v České republice, jeho incidence v posledních letech mírně stoupá. Ročně onemocní přes 4500 žen a asi 1800 jich zemře. Tato choroba je celospolečenským problémem, kterým se zabýval tým odborníků při Ministerstvu zdravotnictví. Výsledkem jejich práce je celostátní program screeningu karcinomu prsu mající za cíl snížení úmrtnosti na karcinom prsu diagnostikováním minimálních či preinvazivních stadií.

V červenci 2002 vešla v platnost vyhláška č. 372/2002 Sb., která stanovuje rozsah a časové rozmezí preventivních prohlídek. Každá žena ve věku 45 až 69 let, bez příznaků nádoru prsu, má jedenkrát za 2 roky nárok na screeningovou mamografii hrazenou ze zdravotního pojištění. Na toto vyšetření jí musí odeslat lékař – gynekolog nebo praktik, do centra akreditovaného k provádění mamografického screeningu.

Kvalitní zdravotnické služby jsou charakterizovány následujícími vlastnostmi: účinnost, dostupnost a včasnost, bezpečnost, soustavnost a návaznost, přijatelnost pro pacienty, ekonomická efektivnost vznikající dodržováním jednoty medicínské a ekonomické racionality. Podmínky fungování screeningového programu karcinomu prsu České republiky tyto vlastnosti zohledňují a obsahují. V programu jsou zavedeny mechanismy sledování a hodnocení kvality poskytované péče, cestou akreditací, reakreditací a datového auditu.

Pilotní projekt VZP

Na podzim roku 2001 a jaře roku 2002 proběhly 2 pilotní studie VZP, ve které bylo vyšetřeno 6 180 bezpříznakových žen, studie se zúčastnily 3 různá pracoviště. Cílem bylo zodpovědět několik diskutabilních bodů spojených s připravovaným screeningovým programem.

Získané výsledky odpovídají výsledkům studií prováděných v jiných zemích. Bylo zachyceno 38 karcinomů, z toho 60% ve stadiu T1 (do 20 mm), většina T1 nálezů byla nehmavných. V minulých letech udával Národní onkologický registr poměr stadií T1 25%. Ve světě statistiky opakovaně prokazují souvislost snížení úmrtnosti na karcinom prsu se zachycenými minimálními stadii. Mimo prokazatelného benefitu pro ženy přináší včasná diagnostika karcinomu prsu i úsporu finanční, nárůst ceny léčby mezi stadiem T1 a T2 je 100%.

Vyšetřením žen, které se nechaly oslovit nabídkou preventivní mamografie, se potvrdilo, že tak jak je program nastaven, s důrazem na vstřícnost vůči klientce, na vysokou kvalitu péče, dlouhodobé sledování na jednom pracovišti, na kontrole kvality programu cestou datového auditu, ale hlavně na včasnou diagnózu karcinomu prsu, je sice náročný pro všechny účastníky, ale proveditelný a na světové úrovni.

Akreditace a reakreditace

Pravidla pro vstup a účast radiodiagnostických pracovišť ve screeningového programu jsou stanovena v konsensu členů Komise pro screening nádorů prsu MZ ČR a Komise odborníků pro mammární diagnostiku Radiologické společnosti ČLS JEP (KOMD) a Sdružení nestátních ambulantních radiologů.

RADIOLOGICKÁ A KLINICKÁ DIAGNOSTIKA NÁDORŮ PRSU

Získání Osvědčení o způsobilosti k provádění programu mamografického screeningu pro radiodiagnostická oddělení bylo několikastupňové. Je stanoveno několik podmínek, které jsou nepodkořitelné. Žádosti o akreditaci vyhodnotí Komise pro screening nádoru prsu při Ministerstvu zdravotnictví a doporučí pracoviště ministru zdravotnictví k udělení Osvědčení, jeho získání je signálem pro pojišťovny k uzavření smlouvy na kód screeningové mamografie.

Reakreditace probíhají ve dvouletých intervalech, kontroly probíhají přímo na pracovišti třemi skupinami odborníků.

První kontrola je kontrola zástupci pojišťoven a týká se dodržování podmínek o objednávání pacientek, délce diagnostického procesu, návaznosti další péče a dodržování zásad vykazování kódu screeningové mamografie. Dalším bodem kontroly je další vzdělávání všech stupňů pracovníků.

Druhou kontrolu provádí zástupci KOMD, kontroluje se kvalita diagnostického procesu, například správné provádění mamografických projekcí.

Třetí kontrola je zajištěna Státní úřadem pro jadernou bezpečnost a týká se dodržování podmínek stanovených „Atomovým zákonem“.

Datový audit

Vedení datového auditu je podmínkou účasti radiodiagnostického pracoviště ve screeningovém programu. V Brně byl ve spolupráci Centra pro biostatiku a analýzu a Masarykova onkologického ústavu vytvořen speciální program MaSc pro shromažďování dat. Program je prostředkem přímé zpětné vazby umožňující objektivní hodnocení efektivity programu, proto mají pracoviště za povinnost odevzdávat data v určené podobě minimálně jednou ročně. Jednotný program umožňuje získání srovnatelných dat a jejich centrální vyhodnocení.

Shromažďovaná data se týkají vstupů do programu, diagnostických procesů i výstupů z programu. Zkráceně návštěvnost programu, kvalita mamodiagnostiky na jednotlivých pracovištích a diagnostikované karcinomy. Z těchto údajů jsou vypočítávány ukazatele efektivity programu jako podklady pro hodnocení programu na celostátní i místní úrovni.

Datový audit je základním prostředkem fungování screeningového programu, protože monitorace činnosti a zpětná vazba jsou nezbytné pro další fungování programu a ke zvyšování kvality zdravotní péče.

Závěr

Akreditace radiodiagnostického oddělení pro provádění mamografického screeningu je signálem, že pracoviště je kvalitní, s erudovaným personálem i kvalitními rentgenovými přístroji. Skovajsová uvádí: „Jednodenní diagnostika v případech negativních nálezů je na specializovaném pracovišti snadno proveditelná u všech klientek, úplná diagnostika s předoperační biopsií se rovněž může bez dalších obtíží stát standardem tak, jak jej vyžaduje EUSOMA /European Society of Mastology/.

Program dbá na vysokou kvalitu poskytované péče i na vysoký komfort žen, které se vyšetření rozhodnou absolvovat. Účast ve screeningovém programu je dobrovolná. Úkolem zdravotníků je informovat ženy a motivovat je k účasti na tomto programu.